

УДК 331.5

І.Л. Петрова
професор, доктор економічних наук,
Університет економіки та права «КРОК»

І.О. Штундер
доцент, кандидат економічних наук
Київський національний
торговельно-економічний університет

Імператив соціалізації в концепції ефективної зайнятості

У статті досліджено теоретичні аспекти формування соціалізованого ринку праці, такої структури зайнятості, яка б давала можливість реалізовувати модель соціально орієнтованої ринкової економіки. Показано зв'язок соціалізації ринку праці із забезпеченням ефективної зайнятості, підвищенням ефективності використання трудового потенціалу.

Ключові слова: соціалізація, ринок праці, ефективна зайнятість, інноваційний розвиток.

И.Л. Петрова
профессор, доктор экономических наук,
Университет экономики и права «КРОК»

И.А. Штундер
доцент кандидат экономических наук,
Киевский национальный
торгово-экономический университет

Императив социализации в концепции эффективной занятости

В статье исследованы теоретические аспекты формирования социализированного рынка труда, такой структуры занятости, которая бы давала возможность реализовывать модель социально ориентированной рыночной экономики. Показана связь социализации рынка труда с обеспечением эффективной занятости, повышением эффективности использования трудового потенциала.

Ключевые слова: социализация, рынок труда, эффективная занятость, инновационное развитие.

I.L. Petrova
Professor, Doctor of Economics,
“KROK” University

I.O. Shtunder
Kyiv National University
of Trade and Economics

The imperative of socialization in the concept of effective employment

The article investigates the theoretical aspects of the formation of the socialized labor

market, such a structure of employment, which would enable to implement a model of a socially oriented market economy. The connection of the socialization of the labor market with the provision of effective employment, increase of the efficiency of labor potential use is shown.

Keywords: *socialization, labor market, efficient employment, innovative development.*

Постановка проблеми

Сучасні ринкові трансформації істотно пов'язані зі змінами в соціально-трудовах відносинах. Відбуваються зрушення в структурі зайнятості, формуються конкурентні засади функціонування ринку праці та його інтеграції у світовий економічний простір. Разом з тим, система зайнятості населення в Україні не є ефективною, оскільки навіть участь в процесах суспільно корисної праці не забезпечує прийняттого рівня життя, гідних умов праці, можливостей самореалізації. Невирішеною проблемою, стійким деструктивним явищем залишається безробіття, зокрема у таких загрозливих формах як молодіжне і застійне. У зв'язку з цим загострюється проблема соціалізації зайнятості, формування такої її структури, яка б відповідала вимогам соціально орієнтованої ринкової економіки. Мова йде про об'єктивний процес забезпечення не лише економічної, а передусім соціальної ефективності зайнятості, підвищення якості використання трудових ресурсів, зростання рівня та якості життя громадян, покращення умов їх праці, зростання професійних можливостей робочої сили, підвищення тривалості життя, покращення показників здоров'я, зростання рівня освіти, а також можливостей використовувати політичні та економічні свободи, досягнення високого рівня особистого та суспільного добробуту. В умовах сучасного світового гуманістичного тренду проблему ефективної зайнятості неможливо вирішити без створення широкого формату її соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам соціалізації зайнятості (ринку праці) в Україні та визначенню її особливостей та показників присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, цими питаннями займалися А. О. Аветисова [1], О. Г. Брінцева [9], О. А. Грішнова [9,10], О. О. Герасименко [9], І. Ф. Гнибіденко [10], В. І. Герасимчук [2], А. М. Колот [9, 10], Е. М. Лібанова [4,5], В. М. Нижник [6], Онікієнко В. В. [7], Н. С. Палій [1] та інші.

Так, в працях В. М. Нижника подана характеристика процесу соціалізації ринку праці та визначено найгостріші його проблеми. Обґрунтовуються вимоги та пропонуються підходи до визначення індикаторів рівня соціалізації ринку праці [6]. У працях А. М. Колота, О. А. Грішної, О. О. Герасименко розглядаються теоретико-методологічні засади гармонізації відносин у сфері праці на основі їх соціалізації. Значна увага приділяється механізмам та інструментам соціалізації відносин у сфері праці, виділяються проблеми та імперативи розвитку економіки й соціальної політики в Україні [9, 10].

У наукових працях І. Ф. Гнибіденка та А. М. Колота подано цілісне системне дослідження феномену соціальної відповідальності суб'єктів суспільства на всіх рівнях – особистісному, корпоративному, інституціональному та державному. Автори розглядають теоретичні засади соціальної відповідальності людини як відображення її органічного зв'язку із суспільством і природою, поєднання в ній біологічної, соціальної і духовної основ. Значну увагу приділено теорії і практиці соціальної відповідальності бізнесу, держави та інститутів громадянського суспільства. Виокремлено уроки і зроблено висновки із суперечливої практики розвитку соціальної відповідальності, що склалася на рубежі двох тисячоліть.

Досліджено проблематику імплементації національної ідеї соціальної відповідальності в загальну систему суспільного розвитку [11].

Невирішені раніше частини загальної проблеми

У дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених недостатньо уваги приділено соціалізації як імперативу концепції ефективної зайнятості, оцінці її сучасних тенденцій та практичним аспектам удосконалення відносин зайнятості в сучасній економіці.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення та обґрунтування імперативу соціалізації в концепції ефективної зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ефективною є зайнятість населення, яка здійснюється відповідно до вимог інтенсивного типу відтворення та критеріїв економічної доцільності і соціальної результативності, зорієнтована на скорочення ручної, непрестижної, важкої праці та розвиток інноваційних форм діяльності. Така зайнятість як економічна категорія, на нашу думку, є феноменом, що передбачає легальну, суспільно-корисну діяльність з виробництва суспільного продукту, підкріплену економічними робочими місцями, які приносять працівникам дохід, що забезпечує гідні умови життя. Зайнятість виключає існування номінальних робочих місць та утримання зайвих працівників з метою уникнення безробіття. Необхідно зауважити, що ефективна зайнятість пов'язана не лише з достатнім рівнем доходів населення. Вона також передбачає високі показники здоров'я населення, зростання його освітньо-кваліфікаційного рівня, досвіду, знань, умінь та навичок, підвищення продуктивності праці, ускладнення та збагачення її змісту і характеру. Це свідчить про те, що вагомими ознаками цієї форми зайнятості населення є якісні соціальні характеристики робочої сили. Соціальний зміст ефективної зайнятості полягає в істотному підвищенні стандартів життя та рівня загального добробуту працюючого населення. Економічний зміст ефективної зайнятості розкривається як у основних макроекономічних показниках, так і у конкретних показниках на рівні окремого підприємства (ВВП, ВВП на душу населення, продуктивність праці тощо). Соціалізація зайнятості є об'єктивним процесом, в якому зацікавлені наймані працівники, роботодавці та суспільство в цілому. Формування соціально прогресивних відносин зайнятості передбачає якісне відтворення людського потенціалу, а також забезпечення високих стандартів якості життя та добробуту населення. За таких умов людина розглядається як мета соціально-економічного розвитку та визначальна умова формування та функціонування соціально ефективних відносин зайнятості. Зміст соціалізації відносин зайнятості можна охарактеризувати як процес спрямування діяльності його суб'єктів на досягнення високої ефективності економіки, та на цій основі забезпечення базових потреб населення за прогресивними соціальними стандартами. Таким чином, соціалізація зайнятості спрямована на забезпечення ефективної зайнятості, підвищення ефективності використання людського потенціалу, добробуту та якості життя населення. Результатом цього процесу є людський розвиток, що визначається не лише як досягнутий рівень добробуту, а і як зростання людських можливостей щодо тривалості життя, здоров'я, освіти, користування політичними та економічними свободами. Процес соціалізації зайнятості в Україні безпосередньо залежить від ефективності заходів побудови соціально орієнтованої моделі ринкової економічної системи. Сфера зайнятості є однією з найважливіших складових реформування економіки, а рі-

вень її соціалізації виступає основним показником соціальної орієнтації ринкової економічної системи та її стійкого розвитку [9, с. 31-32]. Низький рівень і недостатня інтенсивність процесів соціалізації сфери зайнятості зумовлюють неефективність ринкових перетворень. Розвинені соціально-трудові відносини у сфері зайнятості передбачають використання нових технологій у виробничих процесах, створення необхідних умов формування і розвитку трудового потенціалу відповідно до вимог інноваційного розвитку та соціально-економічних пріоритетів держави. Також передбачають забезпечення гідної праці і належного соціального захисту, розвиток соціального партнерства шляхом прийняття взаємовигідних рішень на основі взаємних консультацій, переговорів, широкого соціального діалогу. Всі суб'єкти економічної діяльності мають бути вільними у виборі сфери та виду зайнятості відповідно до власних інтересів, спрямованих на задоволення особистих потреб і розвитку суспільства. Таким чином забезпечується урізноманітнення форм зайнятості, відбувається зближення інтересів праці та капіталу. Останнє, у свою чергу, ґрунтується на системі угод і колективних договорів, на відповідному трудовому законодавстві, єдиних стратегічних і тактичних цілях роботодавців та найманих працівників. Варто зазначити, що важливою складовою соціалізації відносин зайнятості є соціально відповідальна поведінка всіх сторін партнерства, дотримання морально-етичних норм та цінностей організаційної культури у сфері зайнятості. Так, для найманих працівників нормами соціально відповідальної поведінки є: обов'язковість досягнення мети праці через реалізацію своїх фізичних і розумових здібностей та усвідомлення власної відповідальності за досягнення соціального результату; свідомий вибір, застосування, вдосконалення знарядь і методів праці, що потребують творчого ставлення працівника до роботи, а також прагнення до професійного зростання, зацікавленості в інноваціях; усвідомлення причетності до організації, свого місця в реалізації її стратегічних цілей та залежності власних доходів від результатів вкладеної праці. Соціально відповідальна поведінка роботодавців передбачає недискримінаційне використання ефективної праці з оплатою її не нижче ринкової вартості і створення сприятливих умов для функціонування робочої сили, в іншому випадку – передбачення компенсаційних доплат до заробітної плати за відхилення умов праці від норми. Окрім того, роботодавці мають бути зацікавлені у підвищенні кваліфікації та професійному зростанні працівників згідно з їх здібностями та інтересами. І, відповідно до стратегії розвитку підприємства, у медичному обслуговуванні та соціальному страхуванні працівників [10, с. 151].

З боку держави, соціалізація відносин зайнятості передбачає інвестування в освіту та охорону здоров'я, таким чином сприяючи формуванню високоякісного трудового потенціалу суспільства, а також стимулюючи приватне інвестування в людський капітал. Створюються і забезпечуються можливості для участі людей у суспільно-корисній діяльності, розвитку нормальних соціальних контактів, та для засвоєння учасниками ринку праці норм раціональної поведінки. У такий спосіб формується пропозиція робочої сили, забезпечується її конкурентоспроможність і підтримується ефективний сукупний попит. Держава покликана забезпечувати умови для реалізації права на працю та підприємницьку діяльність, досягнення повної та водночас ефективної зайнятості. Як наслідок – створення необхідних матеріальних і духовних благ, примноження національного багатства, забезпечення соціального, духовного і професійного розвитку працівників. До того ж, зменшуються витрати на підтримання умов життя безробітних, зростає загальний рівень добробуту населення.

В останні три десятиліття людство зіткнулося зі значними проблемами відтворювального процесу, серед яких: скорочення народжуваності, старіння населення, слабо керовані міграційні процеси, порушення демографічного балансу. Основні показники динаміки цих процесів за останні п'ять років наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка народжуваності, смертності та зовнішньої міграції
в Україні у 2000-2016 роках**

	2000	2005	2010	2015	2016
Народжуваність, осіб	385 126	426 086	497 689	411 781	396 415
Смертність, осіб	758 082	781 961	698 235	594 796	583 631
Зовнішня міграція (кількість вибулих), осіб	76264	34997	14677	21409	6465

Джерело: розроблено авторами за даними [12]

В Україні ці процеси пов'язані з падінням рівня і якості життя, зміною цінностей, традиційного способу життя, домінуванням міського способу життя; зумовлені зростаючою глобальною нерівністю у розподілі ресурсів і благ між багатими та бідними країнами. Низька народжуваність несе в собі загрозу падіння інтелектуального потенціалу країни. В цьому ж напрямі діє і вплив обдарованої кваліфікованої молоді за межі країни. Україна поступово перетворюється на країну пенсіонерів, позбавлених перспективи забезпечити собі гідне майбутнє працею своїх дітей і онуків. На сучасному етапі розвитку в основу методології державного регулювання процесу соціалізації зайнятості в Україні слід покласти перехід до забезпечення повної ефективної зайнятості населення. Як необхідної бази для прискорення економічного зростання, якісного і кількісного задоволення потреб економіки в робочій силі, а також підвищення матеріального рівня життя населення.

Аналіз окремих показників соціалізації зайнятості в Україні (таблиця 2) показує, що рівень зайнятості населення останнім часом скорочується, безробіття утримується на високих позначках за чисельністю безробітних і тривалістю пошуку роботи. Показники рівня життя мають спадну динаміку.

Особливого значення для соціалізації зайнятості набуває визначення ціни робочої сили. Заробітна плата виступає найважливішою економічною категорією і предметом соціально-трудових відносин, стимулююча роль якої визначається її рівнем відповідно до вимог відтворення робочої сили та справедливою винагородою за трудовий внесок.

В Україні розрив між заробітною платою і вартістю відтворення робочої сили дуже значний і має тенденцію до збільшення. Існуюча практика порушення співвідношення ціни та вартості робочої сили значною мірою посилюється зростанням цін і тарифів на послуги, темпи яких значно перевищують темпи зростання номінальної заробітної плати та соціальних трансфертів. Негативний вплив на це співвідношення має наближення рівня внутрішніх цін на товари і послуги до рівня світових. Як наслідок, заробітна плата не може виконувати функцію стимулювання розвитку виробництва та підвищення продуктивності праці. Натомість, низький її рівень стимулює неформальну, "тіньову" зайнятість, таким чином забезпечуючи виживання значної частини населення. У зв'язку з цим вважаємо, що на етапі економічного піднесення процеси соціалізації зайнятості повинні супроводжуватися запровадженням на державному рівні такого соціального стандарту, як мінімальний споживчий бюджет, який забезпечує нормальне відтворення

Таблиця 2

Окремі параметри соціалізації зайнятості в Україні та їх динаміка

Роки	Економічно активне населення (у віці 15-70 років), тис. осіб	Зайняте населення (у віці 15-70 років), тис. осіб	Безробітне населення (за методологією МОП), тис. осіб	Середньо-облікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середньомісячна заробітна плата		Середня тривалість пошуку роботи, місяців	Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму (рівень життя)	
					номінальна, гривень	реальна у % до попереднього року		млн осіб	у відсотках до загальної чисельності населення
2010	20 894,1	19 180,2	1 713,9	10 262	2 250	110,2	7	3,9	8,8
2011	20 893,0	19 231,1	1 661,9	10 083	2 648	108,7	6	3,4	7,8
2012	20 851,2	19 261,4	1 589,8	10 123	3 041	114,4	6	4,0	9,1
2013	20 824,6	19 314,2	1 510,4	9 720	3 282	108,2	6	3,7	8,4
2014	19 920,9	18 073,3	1 847,6	8 959	3 480	93,5	5	6,3	16,7
2015	18 097,9	16 443,2	1 654,7	8 065	4 195	79,8	7	20,2	51,9
2016	17 955,1	16 276,9	1 678,2	7 868	5 183	109,0	7	19,8	51,1

Джерело: розроблено авторами за даними [12]

робочої сили і відображає нижню межу її ціни. Необхідно подолати тенденцію до низької вартості відтворення робочої сили, яка неминуче веде до занепаду економіки. Соціалізація зайнятості припускає тільки позитивну динаміку стосовно рівня та якості життя населення. Включення процесів соціалізації зайнятості та системи пенсійного забезпечення населення в механізми економічного зростання є необхідною умовою підвищення зацікавленості працівників у високопродуктивній праці.

Вирішальним фактором і результатом сфери зайнятості виступає якість трудового потенціалу. Його висока якість та конкурентоспроможність є передумовою високопродуктивної та високооплачуваної праці – основних показників соціально орієнтованого ринку. В період бурхливого розвитку процесів інформатизації економіки, впровадження новітніх технологій, становлення інформаційного суспільства – кількісні показники трудового потенціалу і сировинних ресурсів дедалі менше розцінюються як конкурентна перевага. Першочерговим в економічному зростанні і покращенні якості життя населення постає фактор якості людського капіталу, що характеризується рівнем освіти, знаннями, інноваційною активністю, мобільністю працівника. Водночас, стан освіти в Україні характеризується зниженням частки молоді, що навчається. Окрім того, визначається помітним дисбалансом у напрямках підготовки і потребах з боку ринку праці.

Таблиця 3

Динаміка показників розвитку сфери освіти

Роки	Кількість ВНЗ, одиниць (III-IV рівнів акредитації)	Кількість студентів у ВНЗ, тис. осіб (III-IV рівнів акредитації)	Професійно-технічні навчальні заклади, одиниць	Професійно-технічні навчальні заклади (кількість учнів, тис. осіб)
2010	349	2129,8	976	433,5
2011	345	1954,8	976	409,4
2012	334	1824,9	972	423,3
2013	325	1723,7	968	391,2
2014	277	1438,0	814	315,6
2015	288	1375,2	798	304,1
2016	287	1369,4	787	285,8

Джерело: розроблено авторами за даними [12]

Передумовою ефективної зайнятості є мотивація працівників до підвищення якості праці, самовдосконалення. Поза тим, необхідністю є заохочення до формування ринкової свідомості з орієнтацією на ефективну зайнятість, постійне професійне зростання, набуття фахової багатопрофільності та суміщення функцій, високого рівня загальної і технічної культури, динамізму. На сьогодні інвестиції в сферу науки і освіти належать до головних пріоритетів держави. Визначальним фактором соціально-економічного прогресу виступає не просто збереження інтелектуальних ресурсів країни, а й створення умов для їх динамічного розвитку. Пріоритетами є забезпечення соціального прогресу на основі розширеного відтворення наукового, кадрового та виробничого потенціалу суспільства.

Вирішальним фактором соціалізації зайнятості, досягнення високого рівня життя населення та сталого економічного розвитку є інноваційна діяльність. Інновації надають можливість сформувати прогресивну структуру виробництва, зорієнтовану на створення конкурентоспроможних товарів з високим попитом на внутрішніх і зовнішніх ринках (комп'ютерна техніка, автомобілі, електроніка, побутова техніка). Це, у свою чергу, дасть змогу промисловому виробництву

країни, за умови його ефективного розвитку, значно зменшити імпорт аналогічної продукції. Інноваційна зайнятість за своєю природою є соціалізованою, оскільки ґрунтується на поширенні інформаційно-комунікаційних технологій, економіки знань, інтелектуалізації трудових процесів, демократизації управління [8, с. 79].

Наближення до європейських соціальних стандартів якості життя вимагає істотних вкладень в соціальну сферу, а також перерозподілу коштів з послідовною орієнтацією на розвиток людського капіталу. Тобто інвестування в науку, освіту, медицину, культуру, екологію та створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини.

Важливим напрямом соціалізації зайнятості можна вважати розвиток партисипативного управління виробництвом за участю роботодавців, найманих працівників або їх представницьких органів та держави. Це сприяє більш ефективному розв'язанню економічних, технічних і соціальних проблем. Поза тим, партисипативне управління виробництвом посилює зацікавленість сторін в досягненні кінцевих результатів та гармонізує взаємовідносини (рис.).

Соціалізація зайнятості пов'язана з формуванням потужного середнього класу, який є одним з найважливіших показників соціально орієнтованої економіки та фактором соціально-економічної стабільності суспільства. Маючи високий рівень життя, представники цього класу не схильні до радикальних змін в суспільній системі і не зацікавлені у перерозподілі власності. Як суб'єкт соціально-трудових відносин, середній клас позитивно впливає на їх дієвість та ефектив-

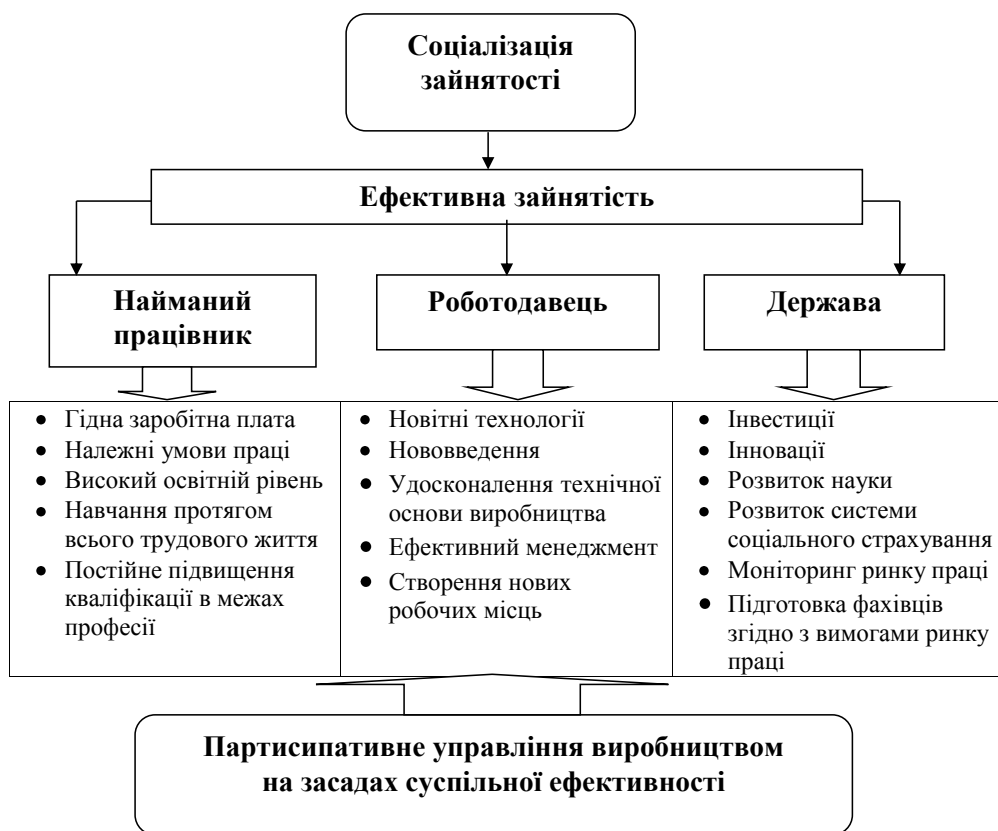

Рис. Соціалізація зайнятості як засіб забезпечення її ефективності

Джерело: сформовано авторами

ність, дотримуючись в усіх видах економічної діяльності засад співробітництва між працею і капіталом [6, с. 248]. Частиною середнього класу є, так званий, креативний клас Р. Флорида, що утворює соціальну базу інноваційного розвитку та зайнятості нового типу.

Висновки

Орієнтирами соціалізації сфери зайнятості, як умови її ефективності, можна визначити: зростання матеріального добробуту населення і досягнення прогресивних стандартів життя; безперервне підвищення якості трудового потенціалу відповідно до тенденцій науково-технічного і соціально-культурного прогресу; формування ефективної зайнятості населення відповідно до здібностей та інтересів індивіда і ринкового попиту на робочу силу; безпечні умови праці; соціальний захист безробітних і непрацевдатних; подолання бідності і формування потужного середнього класу.

Найважливішими детермінантами соціалізації зайнятості вважаємо: прискорене економічне зростання; структурну перебудову економіки, розвиток інноваційних галузей; створення нарощування потенціалу приватного підприємництва; інноваційний розвиток, інформатизацію економіки; державне регулювання розвитку трудового потенціалу, ринку праці та зайнятості. Прискорення процесів соціалізації сфери зайнятості в Україні потребує активізації інноваційно-інвестиційної діяльності; вдосконалення системи професійно-кваліфікаційної підготовки відповідно до вимог ринку праці; посилення відтворювальної та стимулюючої функції заробітної плати; стимулювання формування працівників-власників.

Література

1. Аветисова А. О., Палій Н. С. Соціалізація ринку праці // Зб. наук. праць «Торгівля: ринок України». – Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. – С. 124–131.
2. Герасимчук В. І. Трансформація зайнятості і проблеми соціалізації ринку праці в перехідній економіці : дис. д-ра екон. наук : 08.09.01 / НАН України ; Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2002. – 455 с.
3. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу : [монографія] / під заг. ред. М. П. Буковинської. – К. : ЦП «Компринт». – 2015. – С. 297.
4. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку : [колект. моногр.] / за ред. Е. М. Лібанової // Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2016. – 328 с.
5. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект : [колект. моногр.] / за ред. Е. М. Лібанової // Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 356 с.
6. Нижник В. М. Соціалізація ринку праці в Україні та визначення її індикаторів / В. М. Нижник, М. Я. Зуб // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць / МОН України, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» : [відп. ред. О. О. Беляєв]. – Спец. вип. – Т. 3: Соціально-трудова відносина: теорія та практика. – К., 2010. – С. 247-256.
7. Онікієнко В. В. Методичні засади оцінювання рівня соціалізації ринку праці в Україні // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України : Зб. наук. праць – Вип. 9. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – С. 11–15.
8. Розвиток соціально-трудова сфери України: теорія, практика, перспективи : [колект. моногр.] / за ред. д. е. н., проф. І. Л. Петрової, к. е. н. В. В. Близнюк // НАН України ; ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». – К., 2016. – 326 с.
9. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2010. – 348 с.
10. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. Г. Бринцева та ін.] ; за наук. ред. А. М. Колота // М-во освіти і науки, моло-

ді та спорту України ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», НП Ін-т соц.-труд. відносин. – Київ : КНЕУ, 2012. – 501 с.

11. Соціально-трудова відносина зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку: [монографія] / А.М. Колот [та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук А. М. Колота, І. Ф. Гнибіденка // Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ: КНЕУ, 2015. – 295 с.

12. Статистична інформація. – Режим доступу : // www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

УДК 338.242.4.025.2(439)

Д.І. Ткач
доктор політичних наук, професор,
проректор з міжнародних питань
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Трансформації поведінки домогосподарств Угорщини як результат економічних перетворень в 90-х роках

У статті аналізуються найважливіші трансформації в стані та поведінці домогосподарств Угорщини як результат економічних перетворень в 90-х роках.

Визначаються ключові напрями діяльності держави у цій царині. Підкреслюється, що зміни в положенні домогосподарств віддзеркалюють реальні результати і соціальну ціну реформ, які часто не збігаються з їх оцінками на основі макроекономічних індикаторів. Головним чином наголошується на тому, що невирішені соціальні проблеми, насамперед масштаби бідності і безробіття, соціального відчуження, можуть стати серйозною перешкодою на шляху прогресу, а також джерелом серйозних соціальних, національних і політичних конфліктів. Відзначається, що саме в 90-х роках ХХ століття Угорщина активно проводила інституціональні соціальні реформи і адаптувалася до соціальних реформ, які відповідають вимогам ЄС.

***Ключові слова:** Угорщина, реформування економіки, трансформації в стані та поведінці домогосподарств Угорщини, інституціональні соціальні реформи.*

Д.И. Ткач
доктор политических наук, профессор
проректор по международным вопросам
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Трансформации в поведении домохозяйств в Венгрии как результат экономических преобразований в 90-х годах

В статье анализируются важнейшие трансформации в состоянии и поведении домохозяйств в Венгрии как результат экономических преобразований в 90-х годах. Определяются ключевые направления деятельности государства в этой области. Подчеркивается, что изменения в положении домохозяйств отражают реальные результаты и социальную цену реформ, которые часто не совпадают с их оценками на основе макроекономических индикаторов. Особенно подчеркивается, что нерешенные